

БӨЛІМ: ZHAIUAOV / ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Қаржылық сауаттылық: Айлықты дұрыс жұмсау және күнделікті шығынды басқару жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ
22.02.2026ТІРЕК СӨЗДЕР
айлықты жоспарлау, ақша басқару,
ақша жинау, қаржы жоспарлау,
қаржылық сауаттылық, үнемдеу
жолдары, шығынды бақылауСІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187369/>

Сурет 1. Қаржылық сауаттылық: Айлықты дұрыс жұмсау және күнделікті шығынды басқару жолдары

Қазіргі таңда қаржылық сауаттылық — әр адамға қажет маңызды дағды. Айлықтың аз не көп болуы емес, оны **дұрыс басқару** — тұрақты өмірдің негізі.

Көп жағдайда адамдар айлықтың жетпеуіне шағымданады. Бірақ мәселе табыста емес, ақшаны қалай жұмсайтынымызда. Бұл мақалада байып кету жолдары емес, **қолдағы қаржыны сауатты басқару**, шығынды бақылау және үнемдеудің тиімді тәсілдері туралы айтамыз.

ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ДЕГЕН НЕ?

Қаржылық сауаттылық — бұл:

- табыс пен шығынды есептей білу;
- артық қарызға кірмеу;
- ақша жинау дағдысын қалыптастыру;
- күтпеген жағдайға дайын болу;
- болашақты жоспарлау.

Яғни, қаржылық сауатты адам — ақшасын бақылауда ұстайтын адам.

АЙЛЫҚТЫ ДҰРЫС ЖОСПАРЛАУ НЕ ҮШІН КЕРЕК?

Айлықты жоспарламай жұмсау — қаржылық қиындыққа әкеледі.

Жиі кездесетін жағдай:

- Айлық түсті
- Бірнеше күнде жұмсалды
- Ай соңында қарыз

Мұның басты себебі — жоспардың болмауы.

Дұрыс жоспар:

- қаржылық тәртіп орнатады;
- тұрақтылық береді;
- стрессті азайтады;
- қарыздан қорғайды.

АЙЛЫҚТЫ БӨЛУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛЫ — 50/30/20 ЕРЕЖЕСІ

Бұл әдіс бүкіл әлемде қолданылады.

50% — негізгі қажеттіліктер

- Тамақ
- Коммуналдық төлем
- Пәтерақы
- Жолақы
- Байланыс

30% — жеке қажеттіліктер

- Киім

- Демалыс
- Кафе
- Ойын-сауық
- Техника

20% — жинақ және қор

- Депозит
- Резервтік қор
- Болашақ жоспар

Алдымен өзіңе ақша аудару — басты қағида.

КҮНДЕЛІКТІ ШЫҒЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТӘСІЛДЕРІ

Ақша қайда кетіп жатқанын білмей, оны басқару мүмкін емес.

1) Шығындарды жазып отыру

Күн сайын: не алдың, қанша төледің, қайда жұмсадың — бәрін белгіле.

2) Қаржылық қосымшаларды пайдалану

Телефондағы қосымшалар есеп жүргізеді, статистика жасайды, ай сайын талдау береді.

3) Апта сайын талдау жасау

Апта соңында: артық шығынды анықта, қажетсіз сатып алуды тап, үнемдеу жолын қарастыр.

ИМПУЛЬСИВТІ САТЫП АЛУДАН ҚАЛАЙ САҚТАНУҒА БОЛАДЫ?

Импульсивті сатып алу — жоспарсыз, эмоциямен жасалған шығын.

Сақтану жолдары:

- **24 сағат ережесі:** қымбат затты бірден алма.
- **Тізіммен дүкенге бару:** алдын ала жазып ал.
- **Өзіңе сұрақ қою:** «Маған бұл шынымен керек пе?»

РЕЗЕРВТІК ҚОР — ҚАРЖЫЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК КЕПІЛІ

Резервтік қор — күтпеген жағдайға арналған ақша.

Ол мыналар үшін қажет:

- жұмыссыз қалу;
- ауру;
- шұғыл жөндеу;
- тосын шығын.

Қанша жинау керек?

Мақсат — **3-6 айлық шығын**.

Мысалы: ай сайын 150 000 тг жұмсасаң → 450 000 – 900 000 тг қор жина.

ҚАРЫЗ БЕН НЕСИЕГЕ ДҰРЫС КӨЗҚАРАС

Қарыз — дұрыс қолдансаң құрал, дұрыс қолданбасаң — тұзақ.

Пайдалы қарыз:

- білім алу;
- бизнес бастау;
- табыс әкелетін іс.

Зиянды қарыз:

- қажетсіз техника;
- сән үшін алынған зат;
- эмоциямен жасалған сатып алу.

Ереже: айлық табыстың 30%-нан артық несие төлеме.

АҚШАНЫ КӨБЕЙТПЕЙ-АҚ ДҰРЫС БАСҚАРУ

Үлкен табыссыз да қаржылық тұрақтылыққа жетуге болады. Маңыздысы — **тәртіп, жүйе, тұрақтылық**.

Ай сайын аз да болса жинау — ең тиімді әдет.

ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘРТІПТІ ҚАЛЫПТАСТЫРАТЫН 5 ӘДЕТ

1. Айлық түскен күні жоспар жасау
2. Ай сайын жинақ аудару
3. Артық шығыннан бас тарту

4. Апта сайын есеп беру
5. Қаржылық білімді дамыту

Қаржылық сауаттылық — бай болу емес, ақшаға тәуелді болмау.

Ақшаны басқару — бұл: жауапкершілік, тәртіп, болашақты ойлау.

Бүгін бастасаң — ертең тұрақты өмір сүресің.

Нұрлыбек Жайлауов

Bilimger.kz білім порталы директоры

<https://www.instagram.com/zhailauov.kz>

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.